

The background of the cover is a photograph of a weathered, light-colored wall with several strands of dark, rusty barbed wire. The wire is tangled and runs across the frame, with sharp points protruding. The lighting is somewhat dim, creating a somber and historical atmosphere.

Mantas Areima

„ZEKAS“ –
IRGI
ŽMOGUS

Pokalbiai su buvusiais kaliniais

1 KNYGA. VELKAS

Knygute.it

Mantas Areima

**„ZEKAS“ – IRGI ŽMOGUS
POKALBIAI SU BUVUSIAIS KALINIAIS
I KNYGA. VILKAS**

Kalėjimas, etapai, zona... Kalinių hierarchija, nerašyti įstatymai, žargonas... Tikra kalėjimo gyvenimo enciklopedija.

Tai pirmoji pokalbių ciklo su buvusiais kaliniais knyga, kurioje už plėšimus teistas žmogus, pravarde Vilkas, atskleidžia visuomenei kalėjimo gyvenimo realijas ir savo patirtį už grotų. Realiais gyvenimo faktais ir dokumentika paremti pasakojimai iš paties kalinio lūpų, pateikti pokalbio forma, patraukia skaitytoją ir leidžia jam įsigilinti į žmogaus būseną. Į tokio žmogaus, kuris plačiojoje visuomenėje labiau smerkiamas nei išklausomas.

Autoriaus žodis

Žmonės, ragavę „zeko“ duonos, yra tokie patys kaip ir kiti, tik su savotiška patirtimi, kurios skonį prisimins visą likusį gyvenimą. Pakliuvę už spygliuota viela apraizgytos tvoros jie per-eina gyvenimo universitetą, kur dėstytojas – pats likimas, tad diplomai netenka jokios prasmės.

Kiekvienas žmogus yra pats savo likimo kalvis, kaip pasikloja, taip ir išmiega. Kalėjimas ir nuteistieji šiuropina visuomenę, ir šioji visada pasiruošusi niekinti, smerkti, teisti ir dar kartą teisti, nes visuomenės požiūriu, jie, „zekai“ , neverti žmogaus vardo, jie nepataisomi, jie – banditai, „žulikai“ , vagys, ir tuo viskas pasakyta. Tačiau jei gyvenimas juos verčia pažeisti įstatymus, dar nereiškia, kad reikia tuos pažeidėjus niekinti.

Su teise susiduriame kiekvieną dieną. Pasirinkau teisės specialybę, nes seniai domėjausi, kokie įstatymai ką reglamentuoja, norėjau išmanyti juos ir pritaikyti gyvenime tai, ką išmokau, būti naudingas kaip specialistas, konsultuoti interesantus ir suteikti pagalbą kitiems.

Esu įgijęs aukštojo mokslo teisės profesinį bakalaurą, yra galimybė įgyti ir teisės magistraro laipsnį, juk būtent tada įmanoma pradėti advokato karjerą. Šiandien esu juristas, jokioms teisėsaugos institucijoms ar VRM struktūroms nepriklausau. Taigi pagal profesiją esu teisininkas, o pagal natūrą – laisvas rašytojas. Taip pat domiuosi Lietuvos politiniu gyvenimu ir kaip teisininkui rūpi Lietuvos teisinė sistema, kuri svarbi tiems, kurie gyvena už groty. O už jų gyvena irgi žmonės...

Gimė idėja rašyti knygų ciklą – interviu su buvusiais ar esamais kaliniais **„Zekas - irgi žmogus“** – ir parodyti visuomenei tikrą „zekų“ gyvenimą, atskleisti, ką kiekvienam iš jų teko patirti, kokius jausmus išgyvena žmonės atsidūrę už įstatymo ribų.

Žmonių, pabuvusių kalėjime, – tūkstančiai ir kas antras, išėjęs iš įkalinimo įstaigos, vėl grįžta į ją. Visuomenei kalėjimo gyvenimas – tabu. Tad knygų ciklo **„Zekas - irgi žmogus“** tikslas – atskleisti tiesą, kuri slypi anapus spygliuotos tvoros, bei suteikti grįžusiems iš įkalinimo įstaigų galimybę atverti visuomenei širdį, kartu įeiti į istoriją kaip kūrinio herojams. Galimybė išsilieti „nuo dūšios“ ir išpažintis sudėti į knygą, manau, suteiks psichologinės

naudos ir dvasinio apsivalymo pojūtį patiems
personažams. Žmogus neamžinas, pasitrauks
anapilin, o knyga išliks amžiams.

Truputis statistikos

Asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu

**(Nekaltumo prezumpcija, LR
Konstitucija, 31str.1d.)**

Lietuvos įkalinimo įstaigos perpildytos ne dėl didelio nusikalstamumo, o dėl ydingos baudimo kultūros, kuriai dar vis turi įtakos sovietinis palikimas. Mūsų sovietinis paveldėjimas neleidžia neskirti įkalinimo žmogui, kuris nusikalsta pakartotinai. Bausmė iš esmės labai mažai ką sulaiko nuo nusikaltimo, ypač vagysčių, nužudymų, plėšimų atvejais, nes šie nusikaltimai dažnai padaromi apsvaigus ir apie nieką nemąstant. Griežtos bausmės nėra veiksminga priemonė sulaikyti asmenis nuo nusikaltimų. Bausmės turi išlikti, bet tiek visuomenė, tiek teismai, tiek įstatymų leidėjas turi suvokti, kad jos turi labai ribotą prevencinį poveikį, o perlenkus lazda galima padaryti daugiau žalos negu naudos.

Lietuvoje šiuo metu kali beveik 8 tūkstan-

čiai žmonių. Lietuvoje 100 tūkstančių gyventojų tenka 230 kalinių. O vakarų Europos vidurkis - 100 kalinių. Visas buvęs psosovietinis blokas turi daugiausiai įkalintųjų, nors nusikalstamumas ten nėra didžiausias. Tai rodo senos kultūros paveldėjimą, sistemą, kuri verčia žmogų uždaryti, įkalinti, apriboti, jam atkeršyti. Seniai įrodyta, kad kalinių skaičius mažai ką turi bendra su nusikalstamumu. Tai yra baudimo sistemos dalis. Yra šalių, kuriose gerokai daugiau registruotų nusikaltimų ir mažiau kalinių. Ir priešingai, į Rytus nuo mūsų yra šalių, kuriose mažiau nusikaltimų, o kalinių dar daugiau negu pas mus. Lietuvoje kelerių metų bausmė viešumoje nėra laikoma kuo nors ypatinga - manoma kad reikėjo skirti penkerius ar daugiau metų. Vakaruose vidurkis skaičiuojamas mėnesiais. Jeigu žmogus nuteisiamas trijų mėnesių įkalinimu, tai yra labai daug.

Neformalus santykiai tarp nuteistųjų atsiranda dar tardymo izoliatoriuose - iš čia į įkalinimo įstaigas patekę žmonės iš anksto priskiriami tam tikrai grupei. Įkalinimo įstaigų administracijos dažnai toleruoja kasų sukurtas taisykles ir joms paklūsta. Už-

kirsti kelią žmogaus teisių pažeidimams padėtų prevencinis mechanizmas, kurį numato JTO konvencijos protokolas. Dėl mažo gyvenamojo ploto įkalinimo įstaigose Lietuva yra nubausta ir Europos žmogaus teisių teismo. Perspektyvoje daugelis nuteistųjų norėtų kreiptis į Europos Žmonių Teisių Teismą (EŽTT).

Kasdien į laisvę iš įkalinimo įstaigų išeina apie 20 žmonių. Už nužudymą nuteistų asmenų išeina kas antrą dieną. Jeigu jie atlieka ilgą įkalinimo bausmę, išėję nebesupranta, kaip gyventi visuomenėje, ypač tokioje kaip mūsų, kuri keičiasi labai greitai.

(Eltos informacija, 2008 m.)

Įvadas

Bendroji informacija

Zonoje sėdi žmonės, bet ten ne žmonių, o vilkų įstatymai ir norėdamas išlikti žmogumi privalai jų laikytis

Už grotų egzistuoja nuteistųjų saviorganizacijos forma, dar susiformavusi veikiant Rusijos kalėjimų kriminalinei subkultūrai, kuri didžiausią įtaką Lietuvos nuteistųjų bendruomenei padarė tarybinės okupacijos laikotarpiu. Jai būdingos savitos tradicijos bei struktūrinė hierarchija.

Nuteistieji gyvena pagal jiems būdingas nerašytas elgesio taisykles (*zakonus*), turėdami arba neturėdami privilegijų kalinių subkultūros sistemoje. Kokias privilegijas kalinys turi ar neturi, sprendžiama iš to, kokiai kastai jis priklauso. Pagal kalinių struktūrinę hierarchiją aukščiausią statusą turi *vierchai*. Tai autoritetai, įtakingi asmenys, gebantys suburti aplink save nusikaltėlių brigadą. Apskritai tai lyderiai, turintys ryškių organizatorių ir koordinatorių bruožų, dažnai pasižymintys gerais ryšiais

kriminaliniame ir biznio pasaulyje, taip pat teisėsaugos ir valdžios organuose, gyvenantys iš nusikalstamos veiklos ir priklausantys nusikalstamam susivienijimui.

Rusijos kalėjimuose neribotą valdžią turi „vagys pagal įstatymą“ (*vory v zakonie*), jie stovi net aukščiau už *vierchus* ir yra nusikaltėlių ideologai. „Vagys pagal įstatymą“ dažniausiai yra profesionalūs recidyvistai ir suteikia „stogą“ organizuotai nusikalstamai grupei. Kameroje vagiui gultas privilegijuotas – apatinis, šalia lango. Jis kalba tik vagių žargonu (*blatnaja muzyka*), prižiūri ne tik kameros, bet ir viso kalėjimo tvarką ir turi didelę įtaką kalėjimo administracijai („*dieržit mast' i nie ustupajiet vlast*“). „Vagies pagal įstatymą“ gyvenimo kredo – „*vieik svobody nie vidat' ..*“. Kalėjimas jam – tarsi gimtieji namai.

Lietuvos kalėjimuose daugiausia privilegijų turi ir nesitaiksto su administracijos nurodymais *bachūrai*. Jie būna *putiovi*, *blatniakai*, *žulikai* ar *bradiagos*. Labiausiai *bachūrų* išnaudojama kasta – *dūchai*, *chazeikos* – tai paslaugų atlikėjai, moraliai palaužti ir bijantys nusileisti iki *gaidžių* kastos kaliniai.

Gaidžiai, nuskriaustieji, – tai žemiausia ir la-

biausiai niekinama kasta kalinių subkultūroje. *Gaidžiai* kastų sistemoje neturi jokių teisių, jie negali miegoti kaliniams įprastose lovose, sėstis už bendro stalo, kartu valgyti, privalo naudotis atskirais buities rakandais, nuolat kenčia tiek fizinį, tiek psichologinį smurtą. Dažnai *gaidžiais* tampa prasilošę ar kitaip įsiskolinę, nesugebantys laiku gražinti skolos, taip pat prigauti apgaulės būdu, fiziškai silpni asmenys, turintys moteriškų manierų arba nuteisti už nepilnamečių išžaginimą. Pati žemiausia *gaidžio* ištaka – *vaflioras* – nuskriaustasis, kuriam prievarta per lūpas buvo perbraukta lytiniu organu. *Varšmakai* – nuskriaustieji apipilti šlapimu arba apšlapinti kitų. *Parašnikai* – morališkai nusmukę ir visų pasmerkti. Jeigu nuteistasis nuvarytas į *gaidžių* kastą, dar nereiškia, kad su juo lytiškai tenkinasi kiti kaliniai arba kad jis prievartaujamas, tokiems reikalams atsiranda *gaidžių* savanorių – homoseksualų, kurie be jokios prievartos tenkina kalinių intymius norus, tai – *šliapos*. Tarp pačių *gaidžių* taip pat vyskta hierarchinė kova – vienas ima *vierchą*, kiti jam paklūsta, yra ir *putiovų gaidžių*.

Pavojingiausia kasta kitiems nuteistiesiems – *ožiai* – informacijos zonos administracijai tei-

kėjai. Tai iš esmės skundikai (*stukačiai, koziolai*), bendradarbiaujantys su teisėsaugos institucijų pareigūnais. Jiems priskiriami ir nuteistieji, dirbantys nuteistųjų valgykloje - *muchamorai, lažkomoinikai*.

Yra ir neutralių nuteistųjų - daugiausia tai atsitiktinai papuolę, nieko bendro su nusikaltamu pasauliu neturintys žmonės, nesigilinantys į kalėjimo subkultūros ypatybes, bet vardan ramybės kai kurių taisyklių prisilaikantys. Tai ir *mužikai* (provincialai), *rabatiagos* (darbininkai), *velniai* (nevalyvi, nepatikimi), *džiumbrai* (nieko neturintys).

Tarp nuteistųjų galima sutikti ir *žertvų* (susi-kompromitavę nuteistieji), *šnyrių* (tvarkantys patalpas, dalijantys maistą), *krysu* (vagiančių iš savų).

Nuteistųjų kastos susiformavo per ilgą laiką ir jas panaikinti būtų nerealu, kadangi jas toleruoja ne tik patys nuteistieji, bet ir kalėjimo administracija.

Priklausomybę kokiai nors kastai galima atskirti iš tatuiruočių, ypač jos populiarios Rusijos kalėjimuose. Ten tatuiruotės yra vienos originaliausių ir įdomiausių pasaulyje. Rusijos

kalėjimuose tatuiruočių dažai dažniausiai gaminami iš svilintų batų padų nuodėgulių ir šlapimo. Rožė - dažniausiai aptinkamas piešinys. Reikšmė priklauso nuo to, kokioje kūno vietoje ištatuiruota. Ant krūtinės ištatuiruota rožė - gaujos naujoko simbolis. Rožė ant pečių - sulaukė pilnametystės kolonijoje. Rožė ant šlaunies - lesbietė (moteriška tatuiruotė). *Katės snukis* reiškia vagies atsargumą. *Lenino galva* - vagių simbolis. Dažnai ant nusikaltėlių kūnų pastebimos religinio turinio tatuiruotės - *angelai, Dievo motina su kūdikiu, šventovės* - „kalėjimas - gimti namai“.

Kortų simboliai dažniausiai tatuiruojami ant rankų pirštų žiedų pavidalu. *Pikas* - teistas už chuliganizmą, nepasiduoda perauklėjimui. *Kryžius* - teistas už vagystę. *Deimantas* - skundikas, informatorius. *Širdis* - gaidys.

Durklas, apvytas gyvate, - teistas už žmogžudystę arba sunkų kūno sužalojimą. *Erelis* - vagių autoritetas. *Durklas, apvytas gyvate*, - ne eilinio kalinio tatuiruotė. Ši tatuiruotė simbolizuoja vagių vadeivos statusą. Jeigu gyvatės galva pakelta - „pradėjau vogti ir plėšti“, jeigu nuleista - „užrišau su vagystėmis“....